

Guia de Natura local

Projecte d'elaboració d'una guia de natura (plantes, ocells, bolets, roques, fòssils, ...) de les espècies de l'entorn de l'escola. Es creu que podria ser un recurs útil a les mestres i les famílies.

El projecte s'ha consolidat amb la participació de l'escola. Els infants fan les fitxes de les espècies (fauna i flora) que es troben a l'entorn, i les famílies (coordinat per la Comissió Natura) aporten informació curiosa de cada espècie i tallers associats a cada espècie.

GUIA NATURA en format digital en el nextcloud de l'escola:

<https://nextcloud.escolamontseny.cat/s/zdjm64DNTKaE7Hg>^[1]

Veure la proposta de #Fitxa en un diagrama més avall

- Guia de Natura local
- 1. Coordinació
- 2. Espècies
 - 2.1. Plantes - Arbres i Arbustos
 - 2.2. Plantes - Herbàcies
 - 2.3. Animals
 - 2.4. Bolets
 - 2.5. Fòssils
- 3. Altres Comentaris
 - 3.1. Notes reunions
- 4. Fitxa
 - Proposta fitxa
 - Proposta antiga - obsoleta

1. Coordinació

Veure la gravació del final de la reunió del Dimecres 7 d'Octubre de 2020, quan vam veure que el meet.jit.si fallava molt avui, i vam provar el sistema de videoconferència de codi obert BigBlueButton^[2] que hi ha enllaçat a la web de la memòria de l'AFA.

ID de la reunió: 70012

L'última vegada que ho vam mirar, la sala que has demanat no s'havia preparat encara.

Create

Enregistraments actuals:

1. El Dimecres Octubre 28, 2020 de 20:34 a 20:47
presentation^[3] (Incloent l'enregistrament d'àudio i registre de la xerrada)
2. El Dimecres Octubre 7, 2020 de 18:46 a 19:01
presentation^[4] (Incloent l'enregistrament d'àudio i registre de la xerrada)

2. Espècies

Podem tenir a mà la llista d'espècies descrites en altres llocs per al Parc Güell:

<http://www.floracatalana.net/l·listes/plantes-del-parc-guell>^[5]

2.1. Plantes - Arbres i Arbustos

Arbres, arbustos i/o herbàcies, potser.

2.1.1. Olivera

...

2.1.2. Figuera

...

2.1.3. Garrofer

...

Arbre de bosc mediterrani, amb fruit comestible i flors atractives però poden passar desapercebudes.

FLORACIÓ

Agost a octubre. Hi ha garrofers amb flors femenines, garrofers amb flors masculines i garrofers hermafrodites. La floració coincideix amb la maduració dels fruits de l'any anterior.

CURIOSITATS

Les curiositats del garrofer s'enmarquen en la mirada sobre el que ens dona la natura que ens envolta, no només per a alimentar-nos o alimentar el bestiar, sinó que la natura també ens dona eines per a desenvolupar activitats pròpiament humanes.

Les llavors del seu fruit són de pes força uniforme, al voltant dels 0,2 grams cadascuna; s'utilitzaven en l'antiguitat per a pesar joies i gemmes, del seu nom en grec antic κεράτιον (Keration) prové el mot quirat, mesura encara avui vigent en joieria. (Possible **TALLER GARROFER 01**)

Tal i com va deixar escrit Josep Pla (1971), "El garrofer és un arbre que per a viure bé ha de veure el mar", cosa que cal interpretar com que no tolera els freds hivernals de terres endins.

Es diu que el garrofer té una gran facilitat per atreure llamps i que les millors varetes per trobar tresors són les fetes d'arbres foradats per aquestes descàrregues elèctriques.

Les varietats de garrofes més dolces tenen un gust semblant a la xocolata (Possible **TALLER GARROFER 02**)

El garrofer, ha estat un arbre enormement popular al nostre país. És per això que al seu voltant s'han articulat nombroses frases fetes. La més popular de totes és "guanyar-se les garrofes", una evidència més que les garrofes havien constituït un producte bàsic en l'economia agrària.

<https://amicsarbres.blogspot.com/2008/08/el-garrofer-caigut-en-loblit.html>^[6]

TALLER GARROFER 01: Taller per a comprovar que les llavors del garrofer pesen aproximadament el mateix (és necessari una balança de precisió), fer balança, explorar el pes de les coses, es pot trobar alguna altra llavor d'una altra planta que també totes les llavors pesin aproximadament el mateix?

TALLER GARROFER 02: Fer xocolata de garrofa, i comprovar que el fruit és dolç.

2.1.4. Llorer

...

2.1.5. Verinoses - Pitòspor

...

2.1.6. Verinoses - Baladre (Adelfa)

...

2.1.7. Pi blanc

...

2.1.8. Pi pinyoner

...

2.1.9. Roure

...

2.1.10. Ametller

...

2.1.11. Ametller bord

...

2.1.12. Caqui - Palosanto

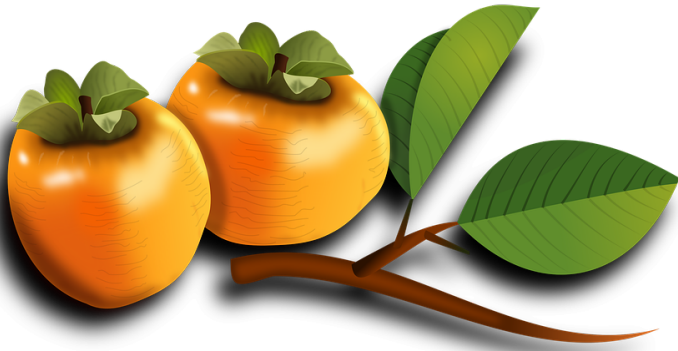
Fa un arbre molt alt, amb fruits vermells molt dolços que maduren a l'hivern (i són astringents, si s'agafen abans que maduri del tot).

Els caquis poden consumir-se de dues formes:

- la del caqui "clàssic": amb la polpa tova, i pel vermell brillant. Es recol·lecta madur amb una textura tova que fa que es mengi amb cullereta
- la del "Persimón": és el de la polpa dura. "Persimón" és el nom que reben els fruits de la varietat "vermell brillant" després de ser sotmesos a un tractament en magatzem, pel que s'elimina l'astringència, permetent ser consumit amb ganivet i forquilla.

De la seva fusta se'n fan recipient per prendre "yerba mate" a Paraguai, i és una fusta molt aromàtica.

A la pujada des de l'escola Montseny cap a la font de Sant Salvador en trobem un arbre adult que fa fruits cada any, malgrat un cop maduren tenen la capacitat de "desapareïxer" com per art de màgia.

Imatge de Domini Públic^[7].

Imatge de Domini Públic^[8]

2.1.13. Llentiscle

Bosc mediterrani

2.1.14. Aladern

Bosc mediterrani

2.1.15. Marfull

Bosc mediterrani

2.2. Plantes - Herbàcies

2.2.1. Rubia peregrina

2.2.2. Parietaria officinalis - Herba roquera

Parietaria sp.

2.2.3. Esparraguera

2.2.4. Lleterassa (Euphorbia) - verinosa

2.2.5. Card

Amb flor atractiva

2.2.6. Corretjola de serp

Enfiladissa

Amb flor atractiva

Fitxa Corretjoles

Fitxa Corretjoles

Més informació:

<https://verd-urba.diba.cat/jardineria/corretjola-serp>^[9]

2.2.7. Ginesta

La ginesta (*Spartium junceum*)

BY-YOUR-⌘ from Spain, CC BY 2.0^[10], via Wikimedia Commons

Floració

Abril, maig, juny i juliol

Sarah Murray from Palo Alto, CA, CC BY 2.0^[11], via Wikimedia Commons

Toxicitat

És una planta molt tòxica, (per l'alt contingut en citisina en totes les parts superiors però sobretot en les llavors, a

Memòria (Col·lectiva) de l'AFA de l'Escola Montseny - <https://memoria.afamontseny.com>

més conté anagirina i a les flors esparteïna. Jo això no ho posaria.

Usos

Antigament s'utilitzava una infusió de les fulles o llavors com a vomitiu o laxatiu. També s'utilitzava en rituals arcaics ara perduts pels seus efectes narcòtics.

Caràcters identificadors: Arbust d'1-3 m amb les tiges cilíndriques verdes, sense fulles o molt petites. Flors grogues, flairoses de 2-2,5 cm. Calze obert per un costat, amb un sol llavi. El fruit és un llegum de 6-8 cm , comprimit, sense pèls i negre quan és madur.

Curiositats

Joan Maragall li va dedicar un poema a la ginesta...

“

*La ginesta altra vegada,
la ginesta amb tanta olor,
és la meva enamorada
quan ve el temps de la calor.
Per a fer-li una abraçada
he pujat dalt del serrat:
de la primera besada
m'he deixat tot perfumat.
Feia un vent que enarborava,
feia un sol molt resplendent:
la ginesta es regirava
furiosa al sol rient.
Jo la prenc per la cintura:
la tisora ve en renou
desflorant tanta hermosura
fins que el cor me n'ha dit prou.
Amb un vimet que creixia
innocent a vora seu
he lligat la dolça aimia
ben estreta en un pom breu.
Quan l'he tinguda lligada
m'he girat de cara al mar...
M'he girat al mar de cara,
que brillava com cristall;
he aixecat el pom enlaire
i he arrencat a córrer avall.*

Per què creieu que diu que ve amb el temps de la calor?
La seva flor fa una olor molt característica i és molt apreciada.

També l'ha musicat, coneixeu la cançó?

És considerada la flor nacional de Catalunya.

Està vinculada a moltes festes tradicionals però ho està de manera molt especial a la festa del Corpus Christi.
Sabeu per què?

Memòria (Col·lectiva) de l'AFA de l'Escola Montseny - <https://memoria.afamontseny.com>

- <http://www.festes.org/articles.php?id=913>^[12]
- <http://floracatalana.net/spartium-junceum->^[13]

2.2.8. Romaní

2.2.9. Farigola

2.2.10. Salvia

2.2.11. Sajolida

2.2.12. Acant

Acant, Cànem de bruixa, Herba carnera, Herba geganta *Acanthus mollis* L.

Descripció

Herba perenne de 30-70 cm d'altura de color verd fosc intens i brillant amb fulles que mesuren 20-100 per 5-30cm el·líptiques o ovades i dentades. Les flors surten d'una tija central amb forma d'espiga que sobresurt de la planta i presenta uns pètals blancs amb la base porpra. Floreix els mesos de primavera i estiu, principalment des del mes d'abril fins a l'agost. El fruit és ovoide i s'obre de manera explosiva els dies càlids d'estiu, expulsant les llavors a una certa distància.

Hàbitat

Està àmpliament distribuïda per la Mediterrània és pròpia d'ambients boscosos, humits i ombrívols. S'estern des del nivell del mar fins als 700 m d'altitud. Acostuma a trobar-se en jardins o en àrees que havien estat antics jardins.

Interessos

- Les flors són molt visitades per les abelles i els borinots, que són insectes de mida gran ja que han de ser capaços d'obrir la flor per arribar al nèctar que s'acumula a la part inferior del tub floral. Es tracta d'una planta que pot aportar una certa quantitat de nèctar a les abelles en zones urbanes.
- S'utilitza en jardineria com a planta ornamental. És una herba que és fàcil fer-la créixer, no necessita ésser cuidada i és molt resistent.
- L'arrel i les fulles contenen una quantitat notable de mucíl·lag fet que permet el seu ús com a estovant o vulnerària (cicatritzant) en us extern. També es pot usar com a astringent, antidiarreica o expectorant. També es considera que les fulles poden estimular la gana o ser laxants.
- És una planta que s'estén ràpidament en àrees boscoses gràcies a la dispersió de les seves llavors produïda per l'explosió dels fruits. Aquesta ràpida expansió pot afectar a la flora local ja que disminueix l'àrea de creixement d'espècies locals. A Austràlia és considerada una plaga.
- És un menjar molt apreciat pels cargols i llimacs.
- L'acant ha inspirat els capitells de columnes d'estil corinti Segons Marco Vitruvi Polion (s I aC) en la seva obra "Els deu llibres de l'arquitectura" atribueix l'escultor Calímac la creació del capitell corinti. La llegenda diu que l'escultor es va inspirar veient la tomba d'una donzella en la qual s'havia col·locat un cistellet de vímet que tenia algunes pertinences de la noia. Sota el cistellet havia crescut un acant que amb les fulles totalment retorçades a causa del pes del cistell. Al veure la deformació de les fulles, Calímac va enamorar-se de la imatge i va esculpir el capitell. L'ordre corinti és un dels tres ordres clàssics de l'arquitectura grega (els altres dos són el dòric i el jònic). El capitell Corinti És molt esvelt i es caracteritza per tenir forma de campana invertida adornat amb dues o tres fileres de fulles d'acant i quatre volutes petites angulars a la part superior. La resta de característiques són molt paregudes a les de l'ordre jònic. Quatre volutes petites angulars a la part superior. La resta de característiques són

molt paregudes a les de l'ordre jònic. L'origen aquest estil es troba a la Grècia clàssica, però ha estat heretat durant el temps, com en Roma, el renaixement, el barroc el neoclassicisme i bona mostra d'això s'observa en la Maison Carrée de Nîmes, el Panteó de Roma o en la façana del Congrés dels Diputats o del Museu del Prado de Madrid.

Capitell corinti

Arc de Berà (Tarragona) erigit entre 15 i el 5 aC, i dedicat a l'emperador August.

Bosc de Turull

Al Bosc de Turull les van arrencant periòdicament per que és una planta invasora que desplaça plantes locals.

Més informació

- <https://ca.wikipedia.org/wiki/Acant>^[14]
- <http://www.apicat.com/acant-canem-de-bruixa-herba-carnera-herba-geganta-acanthus-mollis-l/>^[15]
- <https://www.feedipedia.org/node/195>^[16]
- <http://francesccornado.blogspot.com/2013/04/capitel-corintio.html>^[17]

2.2.13. Bruc

Estepa

2.3. Animals

2.3.1. Colom

2.3.2. Cuereta blanca

2.3.3. Merla

2.3.4. Gavià argentat

2.3.5. Oreneta

2.3.6. Pardal

2.3.7. Falciot

2.3.8. Xoriguer

2.3.9. Ratpenat

Foto: cc-by^[18] Lycaon.cl^[19]

Els ratpenats són mamífers que volen, ja que les seves extremitats superiors es van desenvolupar en ales. Hi ha més de mil espècies de ratpenats. És el mamífer més abundant del planeta després dels rosegadors. A Catalunya s'han citat 30 espècies de ratapinyades—totes insectívores—, 10 de les quals viuen a Barcelona. A la ciutat hi predominen les pipistrel·les, un grup que usa habitualment com a refugi petites fissures en zones de roques, penya-segats, arbres i, en zones urbanes, parets dels edificis. El 2016 s'hi van instal·lar 18 torres niu als horts urbans de la ciutat i el 2020 ja es trobaven ocupades al voltant d'un 50 % pels ratpenats. A l'Hort del Turull n'hi ha una. I a la Font de Sant Salvador se'n poden veure fàcilment al capvespre ratpenats volant.

El vol dels ratpenats no és gaire discret; fan bastant enrenou. S'alimenten a base d'insectes la majoria d'espècies (només n'hi ha 3 que s'alimenten de sang i viuen al Centre i al Sud d'Amèrica). Es comuniquen entre ells amb crits audibles i ultrasons, imperceptibles per a l'oïda humana. A més, fan servir els ultrasons per detectar les preses i per orientar-se. Saben interpretar l'eco!

- Veuràs que saben grimpar, córrer i saltar. I si cauen a l'aigua, poden nedar amb les ales, malgrat que no els fa gaire gràcia.
- Mengen mentre volen i subjecten la presa amb els ullals.
- No construeixen nius; per hibernar s'arreceren en coves o en edificis abandonats.
- Són molt sociables i hibernen en grups molt nombrosos, de fins a 700.000 individus, tots penjats del sostre, cap per avall.
- Tan bon punt neixen, les cries criden per ser reconegudes per la seva mare. Després, comencen a mamar.
- Els peus de les cries, des que neixen, són de la mida dels peus dels adults, i això els permet poder agafar-se bé a la mare.

El més freqüent darrera de l'escola podria ser: Pipistrel·la nana (*Pipistrellus pygmaeus*)

Font:

- "Bèsties i Bestioles. La vida secreta dels animals". 2019. Lucia Serrano. Editorial Barcanova
- <https://beteve.cat/medi-ambient/el-ratpenat-un-altre-animal-que-colonitza-la-ciutat/>^[20]

2.3.10. Cotorra de kramer

2.3.11. Rata (concepte plaga)

2.3.12. Papallona

2.3.13. Processonària del Pi

2.4. Bolets

2.4.1. Pentinella (amanita vaginata)

2.4.2. Bolet d'olivera - verinós

Ha sortit alguns anys als peus d'algunes oliveres dels arbres de darrera de l'escola.

2.4.3. Apagallums

2.4.4. Xampinyó

2.5. Fòssils

...

3. Altres Comentaris

Fitxa per a tothom, que pugui servir per a tots els nivells.

Fitxa visual per un cantó, canto per darrera mes descriptiu

Mida: DIN A5 (mig foli), plastificat.

- Indicar:
 - si són comestibles, verinós, ...
 - si són de bosc mediterrani
 - si tenen flors atractives
 - on es poden trobar habitualment o fàcilment
 - època en que es poden veure més fàcilment

Icones sobre de la foto, sense reservar espai per a cada tipus d'icona.

3.1. Notes reunions

Veure:

- Reunions-Natura---Actes#Octubre_2020
- Reunions-Natura---Actes#Desembre_2020

4. Fitxa

Proposta fitxa

En format LibreOffice Draw^[21]

<https://memoria.afamontseny.com/nextcloud/index.php/s/T3RxABxbaq3RHKi>^[22]

Proposta antiga - obsoleta

[+]

^[1] <https://nextcloud.escolamontseny.cat/s/zdjm64DNTKaE7Hg>

^[2] <https://bigbluebutton.org/>

^[3] <https://bbb24.seeds4c.org/playback/presentation/2.0/playback.html?meetingId=a636d881907f230659861533dbcf255b514ae334-1603913656578>

^[4] <https://bbb24.seeds4c.org/playback/presentation/2.0/playback.html?meetingId=a636d881907f230659861533dbcf255b514ae334-1602089217913>

^[5] <http://www.floracatalana.net/l listes/plantes-del-parc-guell>

^[6] <https://amicsarbres.blogspot.com/2008/08/el-garrofer-caigut-en-loblit.html>

^[7] <https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/deed.ca>

^[8] <https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/deed.ca>

^[9] <https://verd-urba.diba.cat/jardineria/corretjola-serp>

^[10] https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Spartium_junceum_Colmenar_Viejo_2.jpg

^[11] https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Spartium_junceum_Crete_3.jpg

^[12] <http://www.festes.org/articles.php?id=913>

^[13] <http://floracatalana.net/spartium-junceum-l>

^[14] <https://ca.wikipedia.org/wiki/Acant>

^[15] <http://www.apicat.com/acant-canem-de-bruixa-herba-carnera-herba-geganta-acanthus-mollis-l/>

^[16] <https://www.feedipedia.org/node/195>

^[17] <http://francesccornado.blogspot.com/2013/04/capitel-corintio.html>

^[18] <https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.ca>

^[19] <https://es.wikipedia.org/wiki/Usuario:Lycaon.cl>

^[20] <https://beteve.cat/medi-ambient/el-ratpenat-un-altre-anim al-que-colonitza-la-ciutat/>

^[21] <https://www.softcatala.org/programes/libreoffice/>

^[22] <https://memoria.afamontseny.com/nextcloud/index.php/s/T3RxABxbaq3RHKi>